

Αρ. Φακ.: ΑΥΤ 7/2018, Α/Π 1449/2019, Α/Π 1980/2019 & Α/Π 242/2019

Έκθεση

Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ως

**Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και
Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των**

Ατόμων με Αναπηρίες

και Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων,

αναφορικά με το ζήτημα της παροχής συνοδών/βοηθών σε

μαθητές και φοιτητές με αναπηρίες που φοιτούν στην ιδιωτική

εκπαίδευση

Λειτουργοί: Νάσια Διονυσίου & Κυριάκος Κυριάκου

Υπεύθυνη : Ελένη Χατζηττοφή

22 Σεπτεμβρίου 2020

ERA House, Διαγόρου 2, 1097 Λευκωσία, Κύπρος Τηλ./Tel. 22 405500

ERA House, 2, Diagorou Str., 1097 Nicosia Cyprus Τηλεομ./Fax. 22 672881

Ιστοσελίδα/Webpage: www.ombudsman.gov.cy Ηλεκ. Διευ./Email: ombudsman@ombudsman.gov.cy

Facebook: *Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Cyprus Ombudsman*, Twitter:

@CYOmbudsman

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΥ

1. Ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει οριστεί¹ από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ο Επίτροπος έχει, μεταξύ άλλων, και την αρμοδιότητα να εξετάζει αυτεπάγγελτα, είτε μετά από παράπονα ή καταγγελίες, περιπτώσεις μη εφαρμογής της Σύμβασης και να υποβάλλει εκθέσεις προς τις κρατικές υπηρεσίες και άλλους εμπλεκόμενους φορείς με συστάσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης. Επίσης, έχει την αρμοδιότητα να διαφωτίζει, ευαισθητοποιεί και προωθεί την προστασία και πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και την εφαρμογή της Σύμβασης.
2. Στα πλαίσια των πιο πάνω αρμοδιοτήτων κρίθηκε ορθό όπως διενεργηθεί αυτεπάγγελτα εξέταση του ζητήματος που έθεσε υπόψη μου ο κ. Δημήτρης Λαμπριανίδης, Πρόεδρος Οργάνωσης Παραπληγικών Κύπρου, ο οποίος υποστήριξε ότι ενώ στο Πανεπιστήμιο Κύπρου προσφέρεται συνοδεία σε φοιτητές με αναπηρίες, βάσει εσωτερικών ρυθμίσεων του Πανεπιστημίου, αυτό δεν ισχύει σε όλα τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια, στα πλαίσια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
3. Παράλληλα, σχετικό παράπονο υποβλήθηκε στο Γραφείο μας από τη μητέρα φοιτήτριας με ακουστική αναπηρία και αφορούσε στην μη παροχή από το ιδιωτικό Πανεπιστήμιο που φοιτούσε, διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα που θα της επέτρεπε να παρακολουθεί απρόσκοπτα τις διαλέξεις των μαθημάτων.

---

¹ Απόφαση υπ' αριθμό 73.519, ημερομηνίας 9 Μαΐου 2012

4. Σχετικά με τα προαναφερθέντα είναι και τα παράπονα με αρ. Α/Π 1449/2019 & Α/Π 1980/2019, τα οποία αφορούν στην, κατ' αντίστοιχο τρόπο, κάλυψη του κόστους παροχής συνοδών σε παιδιά με αναπηρία που φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης το οποίο, κατά κανόνα, δεν καλύπτεται από τα εν λόγω σχολεία.

5. Ειδικότερα, το παράπονο με αρ. Α/Π 1149/2019 υποβλήθηκε από τους γονείς παιδιού με αναπηρία που φοιτά σε ιδιωτικό σχολείο Δημοτικής Εκπαίδευσης, οι οποίοι **μετά την αξιολόγηση του παιδιού τους από την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής** επωμίζονται εξ ολοκλήρου το κόστος της εν λόγω παροχής και Εκπαίδευσης που συνέστησε, μεταξύ άλλων την παροχή στο παιδί τους συνοδού.

6. Το δε, παράπονο με αρ. Α/Π 1980/2020, αφορούσε στην άρνηση του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας να καλύψει το κόστος παροχής συνοδού στο παιδί των παραπονούμενων, για σκοπούς φοίτησης του σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο.

7. Σημειώνεται ότι το πιο πάνω ζήτημα αποτέλεσε και αντικείμενο της πρόσφατης συνάντησης που πραγματοποιήσαμε με εκπροσώπους των οργανώσεων γονέων παιδιών με αναπηρίες. Συγκεκριμένα, οι οργανώσεις γονέων έθεσαν υπόψη μας πως ορισμένα ιδιωτικά σχολεία δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης, **είτε** αδυνατούν να δεχτούν την εγγραφή παιδιών με αναπηρίες, **είτε** όταν εγγράφονται σ' αυτά παιδιά με αναπηρίες, δεν αποδέχονται την κάλυψη του κόστους παροχής συνοδού, όταν κριθεί ότι το παιδί χρήζει τέτοιας ανάγκης.

ΙΙ. ΘΕΣΕΙΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ

8. Στα πλαίσια της διερεύνησης του θέματος, το Γραφείο μου είχε αλληλογραφία, τόσο με τη Διεύθυνση Ανώτερης και Ανώτατης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας όσο και από τον Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ανώτερης Εκπαίδευσης, αλλά και με αριθμό Ιδιωτικών Πανεπιστημίων.

A1. Διεύθυνση Ανώτερης και Ανώτατης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

9. Ειδικότερα, η **Διεύθυνση Ανώτερης και Ανώτατης Εκπαίδευσης**, ανέφερε ότι όλα τα Ιδρύματα Ανώτερης Εκπαίδευσης ακολουθούν διαδικασία εκπαιδευτικής αξιολόγησης για Πιστοποίηση των Προγραμμάτων τους από τον Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ανώτερης Εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τη θέση της κατά τη διαδικασία, της υποβολής αίτησης για τις εκπαιδευτικές αξιολογήσεις υπάρχουν ειδικές αναφορές: (α) στους διοικητικούς μηχανισμούς στήριξης και (β) στην πρόσβαση των φοιτητών με ειδικές ανάγκες, τις οποίες ο Φορέας αξιολογεί και λαμβάνει υπόψη στις αποφάσεις του.

A2. Φορέας Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ανώτερης Εκπαίδευσης

10. Δεδομένων των πιο πάνω, το Γραφείο μου απευθύνθηκε στον **Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ανώτερης Εκπαίδευσης** για τις δικές του θέσεις. Ο Φορέας, σεβόμενος, όπως υπογράμμισε, τη Σύμβαση

του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, τάχθηκε ανεπιφύλακτα υπέρ της θέσης ότι τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα πρέπει να εξυπηρετούν τις ανάγκες των φοιτητών τους σε όλα τα επίπεδα.

11.Ωστόσο, όπως σημείωσε, είναι κοινή διαπίστωση πως η έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που να **υποχρεώνει** τα Ιδρύματα Ανώτερης Εκπαίδευσης να προβαίνουν σε πλήρη συμμόρφωση με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, δεν επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

12.Περαιτέρω, ανέφερε ότι στο πλαίσιο της διερεύνησης του θέματος διαπιστώθηκε πως, **οποιαδήποτε παροχή προς φοιτητές με αναπηρίες από το Πανεπιστήμιο Κύπρου, έγινε στη βάση εσωτερικών ρυθμίσεων και κανονισμών του ίδιου του ιδρύματος** και σύμφωνα με τον περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο και τους περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμούς.

13.Ο Φορέας σημειώνει ότι τα Δημόσια Πανεπιστήμια του κράτους, εν γένει, ακολουθώντας τη νομοθεσία έχουν προβεί στις αναγκαίες προσαρμογές, ενώ οι **ελλείψεις παρατηρούνται στα ιδιωτικά ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης** λόγω της **απουσίας νομοθετικού πλαισίου που να τα υποχρεώνει να τηρήσουν τις πρόνοιες της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ.**

14.Ειδική αναφορά στις υποχρεώσεις των δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων ανώτερης εκπαίδευσης γίνεται στο άρθρο **56 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες**, όπου ωστόσο παρατηρείται ότι δεν γίνεται ειδική μνεία στην παροχή συνοδών.

15. Δεδομένου του **κενού στη νομοθεσία**, ο Φορέας μόνο σε σύσταση μπορούσε να προβεί μέχρι σήμερα. Σχετική πρόνοια, σημειώνεται, θα συμπεριληφθεί στις **τροποποιήσεις του Νόμου του Φορέα, οι οποίες ετοιμάζονται.**

Β. Απόψεις ιδιωτικών Ιδρυμάτων Ανώτερης Εκπαίδευσης

16. Πέραν των πιο πάνω, ζητήσαμε και λάβαμε τα σχόλια, απόψεις και εισηγήσεις **πέντε ιδιωτικών Ιδρυμάτων Ανώτερης Εκπαίδευσης** και συγκεκριμένα του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου, του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, του Πανεπιστημίου Frederick, του Πανεπιστημίου UCLAN και του Πανεπιστημίου Νεάπολης.

17. Τα εν λόγω ιδιωτικά ιδρύματα, σε σχέση με τις παροχές και διευκολύνσεις προς τους φοιτητές με αναπηρίες (σε τυχαία σειρά, στη βάση της ημερομηνίας λήψης της σχετικής επιστολής τους) μας ενημέρωσαν για τα ακόλουθα:

Πανεπιστήμιο Α

- Έχει ως προτεραιότητα την ισότιμη πρόσβαση, συμμετοχή και ένταξη των φοιτητών με αναπηρίες ή μαθησιακές δυσκολίες, οι οποίοι αποτελούν το **2.5% του φοιτητικού πληθυσμού του Πανεπιστημίου.**
- Αποτελεί θέση του πως ο φοιτητής και η οικογένεια του όσο και τα ιδιωτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεν πρέπει να επιβαρύνονται με το κόστος των υπηρεσιών συνοδού, αφού, ενώ αναγνωρίζεται η υποχρέωση των ιδρυμάτων αυτών για προστασία

των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, αυτό θα πρέπει να αποτελεί και θεσμική υποχρέωση του κράτους, όπως και στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης που επωμίζεται το κόστος για τον/την συνοδό.

- Προς την κατεύθυνση αυτή, έθεσαν υπόψη μας ότι στην Αγγλία, υφίσταται ένας κεντρικός φορέας (Disables Students' Allowances) χρηματοδοτεί τους φοιτητές με αναπηρίες, οι οποίοι αφού πρώτα αιτηθούν, αξιολογηθούν και εγκριθούν λαμβάνουν ένα ποσό για να καλύψουν τα έξοδα υπηρεσιών συνοδού, μετακινήσεων, εξειδικευμένων λογισμικών κλπ..
- Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου είναι διαμορφωμένες με τρόπο που να διευκολύνουν την προσβασιμότητα όλων των ατόμων με κινητικές αναπηρίες.
- Κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς και εντός των μαθημάτων παρέχονται εξατομικευμένες διευκολύνσεις και διευθετούνται οι απαραίτητες προσαρμογές για τους φοιτητές με αναπηρίες ή μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και κατά την εξεταστική περίοδο/αξιολόγηση.
- Επιπρόσθετη στήριξη στους συγκεκριμένους φοιτητές παρέχεται μέσω της Φοιτητικής Μέριμνας του Πανεπιστημίου.

Πανεπιστήμιο Β:

- Για να μπορεί το Πανεπιστήμιο να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, έχει συστήσει ειδική Επιτροπή μέσω της οποίας παρέχονται δωρεάν και χωρίς επιπρόσθετο κόστος υπηρεσίες συνοδού σε φοιτητές με αναπηρίες.

- Το κόστος της συγκεκριμένης παροχής καλύπτεται πλήρως από το Πανεπιστήμιο και ο φοιτητής δεν επιφορτίζεται με οποιοδήποτε τρόπο οικονομικά, αλλά όποιος φοιτητής επιθυμεί μπορεί να αρνηθεί την παροχή αυτή ή/και να επιλέξει να έχει συνοδό που θα καλύπτει με δικά του έξοδα.
- Όλες οι διευκολύνσεις παρέχονται δωρεάν και είναι στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών των φοιτητών. Περιλαμβάνουν δε, πέραν του συνοδού, εξοπλισμό υποστηρικτικής τεχνολογίας, υπηρεσίες διερμηνέα στη νοηματική ή/και μεταγραφέα και διευκολύνσεις σχετικές με τη διδασκαλία και τις εξετάσεις.

Πανεπιστήμιο Γ:

- Επί του παρόντος δεν διαθέτει συνοδούς για φοιτητές με αναπηρίες.
- Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου είναι πλήρως προσβάσιμες από ΑμεΑ.
- Κατά τη διάρκεια της φοίτησης, καθώς και στις εξετάσεις, ενημερώνονται σχετικά οι διδάσκοντες για να παρέχουν τις αναγκαίες διευκολύνσεις στους φοιτητές με αναπηρίες.
- Το Πανεπιστήμιο παρέχει τον αναγκαίο τεχνολογικό εξοπλισμό σε φοιτητές με οπτική, ακουστική ή άλλης μορφής αναπηρία.

Πανεπιστήμιο Δ:

- Το Πανεπιστήμιο παρέχει κίνητρα και εξατομικευμένη στήριξη προς τους φοιτητές με αναπηρίες. Συγκεκριμένα, οι φοιτητές μπορούν να τύχουν, εφόσον το επιθυμούν, συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης, ενισχυτικής μαθησιακής υποστήριξης και της παροχής

εξατομικευμένων διευκολύνσεων κατά την παρακολούθηση των μαθημάτων και τις εξεταστικές διαδικασίες, καθώς και στη φοιτητική ζωή.

- Χωρίς την παροχή κινήτρων από το Κράτος, το Πανεπιστήμιο αδυνατεί να επωμιστεί το κόστος της παροχής συνοδού προς τους φοιτητές.
- Εντούτοις, προσφέρει όλες τις απαραίτητες προσαρμογές για τη διευκόλυνση των φοιτητών που φοιτούν με τη συνοδεία συνοδού, καθώς και προς τους ίδιους τους συνοδούς.

Πανεπιστήμιο Ε:

- Η παραχώρηση κάθε μορφής διευκόλυνσης στους φοιτητές με αναπηρίες περιλαμβανομένων των υπηρεσιών μετάφρασης στη νοηματική γλώσσα, δύναται να καλύπτεται από το Πανεπιστήμιο, κατόπιν σχετικού αιτήματος και αξιολόγησης των σχετικών ιατρικών γνωματεύσεων.
- Με βάση την καταγεγραμμένη πολιτική του Πανεπιστημίου, οι υποψήφιοι φοιτητές με αναπηρίες ενθαρρύνονται, μέσα από το σύστημα παροχής κινήτρων, να εγγραφούν και να συμμετάσχουν στη φοιτητική ζωή, υπό την προϋπόθεση ότι είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν και να ολοκληρώσουν την πορεία της επιλογής τους.
- Διαβιβάζονται οδηγίες στους διδάσκοντες καθηγητές για να παράσχουν την απαιτούμενη στήριξη στους φοιτητές, αναλόγως της φύσης της αναπηρίας τους.

- Το Πανεπιστήμιο έχει αναπτύξει ειδικό εγχειρίδιο για άτομα με ειδικές ικανότητες στο οποίο περιλαμβάνονται οι διαδικασίες παροχής διευκολύνσεων, περιλαμβανομένων και μέτρων διαχείρισης των περιπτώσεων ατόμων με αναπηρίες.
- Για την αποτελεσματικότερη στήριξη των φοιτητών με αναπηρίες, το Πανεπιστήμιο αναπτύσσει νέο μηχανισμό ελέγχου και παρακολούθησης των φοιτητών με αναπηρίες.
- Το Πανεπιστήμιο είναι ανοικτό σε προτάσεις και συστάσεις που θα βελτιώσουν τις υπηρεσίες που αφορούν τους φοιτητές με αναπηρίες.

Γ. Ιδιωτικά Σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης

18.Αναφορικά δε με το κόστος παροχής συνοδών σε παιδιά με αναπηρία που φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, σημειώνεται πως σύμφωνα με την αλληλογραφία που είχαμε με το αρμόδιο Υπουργείο, αναφέρθηκε ότι υπάρχει σχετική **γνωμάτευση του Γενικού Εισαγγελέα**, ημερομηνίας **19 Αυγούστου 2002**, σύμφωνα με την οποία «Ο Υπουργός (Παιδείας) δεν έχει υποχρέωση για παροχή δωρεάν βοήθειας με εκπαιδευτικό, βοηθητικό ή άλλο προσωπικό σε ιδιωτικά σχολεία».

19.Όπως δε πρόσθεσε το Υπουργείο, οι υπηρεσίες του (Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Ομάδα άμεσης Παρέμβασης και Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης) ήταν πάντα στη διάθεση των ιδιωτικών σχολείων.

20.Σύμφωνα επίσης με το Υπουργείο, με την εφαρμογή το **Νοέμβριο του 2019**, του περί **Ιδιωτικών Σχολείων Νόμου**, τα ιδιωτικά σχολεία «έχουν

πλέον την υποχρέωση να παρέχουν διευκολύνσεις σε μαθητές με ειδικές ανάγκες που φοιτούν στο σχολείο σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου., νοουμένου ότι το καταγράφουν στον οδηγό σπουδών τους. Δικαιούνται να καθορίσουν εκ των προτέρων τις παροχές που θα προσφέρουν σε σχέση με την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες».

ΙΙΙ. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Α. Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

21. Το άρθρο **24** της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες αναφέρεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση. Με βάση το εν λόγω άρθρο, τα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση και την άσκηση του δικαιώματος αυτού, χωρίς διακρίσεις βάσει των ίσων ευκαιριών, και **διασφαλίζουν ότι το εκπαιδευτικό σύστημα, σε όλα τα επίπεδα, αποσκοπεί:**

«α. Στην πλήρη ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και του αισθήματος αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης και την ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της ανθρώπινης ποικιλομορφίας,

β. Στην ανάπτυξη, από τα άτομα με αναπηρίες, της προσωπικότητάς τους, των δεξιοτήτων και της δημιουργικότητάς τους, καθώς επίσης και των πνευματικών και φυσικών ικανοτήτων τους, στο μέγιστο δυναμικό τους,

γ. Στη δυνατότητα των ατόμων με αναπηρίες να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία.»²

22. Σύμφωνα επίσης με το ίδιο άρθρο της Σύμβασης, τα Κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι για την πραγμάτωση του πιο πάνω δικαιώματος των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση, τους παρέχονται εύλογες προσαρμογές στη βάση των απαιτήσεων τους καθώς και αποτελεσματικά μέτρα εξατομικευμένης υποστήριξης.³

23. Σε σχέση δε με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι **τα Κράτη «διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη δια βίου μάθηση, χωρίς διακρίσεις και σε ίση βάση με τους άλλους. Για το λόγο αυτό, τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή στα άτομα με αναπηρίες».**⁴

24. Σύμφωνα δε, με το άρθρο 2 της Σύμβασης, «διάκριση με βάση την αναπηρία» σημαίνει «οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό με βάση την αναπηρία, η οποία έχει το σκοπό ή αποτέλεσμα την παρεμπόδιση ή ακύρωση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης σε ίση βάση με άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διάκρισης, περιλαμβανόμενης της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής». Κατ' επέκταση, η **άρνηση**

² Εδάφιο 1 του άρθρου 24 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

³ Εδάφιο 2 του άρθρου 24

⁴ Εδάφιο 5 του άρθρου 24

παροχής εύλογων προσαρμογών αποτελεί, σύμφωνα με τη Σύμβαση, διάκριση βάσει αναπηρίας.

25. Με βάση το ίδιο άρθρο, «**εύλογη προσαρμογή**» σημαίνει τις «αναγκαίες και κατάλληλες τροποποιήσεις και προσαρμογές που δεν επιβάλλουν δυσανάλογη ή αδικαιολόγητη επιβάρυνση όπου είναι αναγκαίο σε συγκεκριμένη περίπτωση, για να διασφαλίζεται σε άτομα με αναπηρίες, η απόλαυση ή άσκηση σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών».

26. Όπως δε αναφέρεται στο **άρθρο 5 της Σύμβασης**, για την **προαγωγή της ισότητας και εξάλειψη της διάκρισης, τα Κράτη «λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή».**

B. Γενικό Σχόλιο με αρ. 4(2016) της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

27. Στο **Γενικό Σχόλιο με αρ. 4(2016)**, επί του άρθρου 24 της Σύμβασης, η **Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, αναφέρεται ότι** οι εύλογες προσαρμογές θα πρέπει να επιλέγονται στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών του προσώπου. Ειδικότερα, η εύλογη διευκόλυνση σχετίζεται με το συγκεκριμένο, σε κάθε περίπτωση, άτομο και είναι συμπληρωματική της γενικής υποχρέωσης του κράτους για την παροχή πρόσβασης στην εκπαίδευση σε ίση βάση με τους άλλους. Οι εύλογες διευκολύνσεις αποφασίζονται για κάθε περίπτωση χωριστά, αφού ακόμη και μαθητές με την ίδια αναπηρία μπορεί να χρειάζονται να λάβουν διαφορετικές διευκολύνσεις.

28. Σύμφωνα επίσης με το υπό αναφορά **Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής:**

- Τα Κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα **άτομα με αναπηρίες έχουν πρόσβαση σε δημοσιά και ιδιωτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα** σε ισότιμη βάση με τους άλλους.⁵
- Για την προστασία του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση, τα **Κράτη οφείλουν να λαμβάνουν μετρά που θα παρεμποδίζουν την παρέμβαση τρίτων μερών στο δικαίωμα αυτό**, όπως ιδιωτικά ιδρύματα/εκπαιδευτήρια να μην επιτρέπουν σε άτομα με αναπηρίες να εγγράφονται σ' αυτά λόγω της αναπηρίας τους.⁶
- Ενόψει της ανάπτυξης της ιδιωτικής εκπαίδευσης σε πολλές χώρες, τα κράτη πρέπει να αναγνωρίζουν πως το δικαίωμα στην συμπεριληπτική εκπαίδευση δεν αφορά μόνο στην εκπαίδευση που παρέχεται από το δημόσιο τομέα.
- Για το λόγο αυτό, **θα πρέπει να υιοθετήσουν μέτρα, περιλαμβανομένων και νομοθετικών, για τη ρύθμιση και καθορισμό του τρόπου διασφάλισης της παροχής συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.**
- **Τα δε εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, δεν θα πρέπει να χρεώνουν πρόσθετα δίδακτρα/τέλη για λόγους προσβασιμότητας ή/και ευλογών προσαρμογών.**⁷

---

⁵ Παράγραφος 23 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

⁶ Παράγραφος 38 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

⁷ Παράγραφος 74 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

Γ. Περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος & Κανονισμοί

23.Με βάση τον **περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο του 1999 [Ν.113(Ι)/1999]**, «ειδική αγωγή και εκπαίδευση» σημαίνει την παροχή της αναγκαίας βοήθειας στο παιδί με ειδικές ανάγκες για τη συνολική ανάπτυξή του σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα...στον εκπαιδευτικό, **συμπεριλαμβανομένων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης** (προδημοτικής, δημοτικής, μέσης, ανώτερης και ανώτατης)...και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων τη διδασκαλία... επικοινωνία...και γενικά την εξασφάλιση όλων των μέσων, εφοδίων και του **ανθρώπινου δυναμικού**, με σκοπό τη σχολική...ένταξή του και ανεξάρτητη ζωή.⁸

24.«Παιδί», σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, σημαίνει το άτομο από την ηλικία των τριών ετών μέχρι τη συμπλήρωση όλου του φάσματος σπουδών και «**παιδί με ειδικές ανάγκες**» σημαίνει παιδί που έχει...ειδική μαθησιακή, λειτουργική ή προσαρμοστική δυσκολία, που οφείλεται σε σωματικές (συμπεριλαμβανομένων των αισθητηριακών)...ανεπάρκειες και που παρίσταται ανάγκη να του παρασχεθεί ειδική αγωγή και εκπαίδευση.⁹

25.Σε σχέση με την Ειδική Εκπαίδευση στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, στους **περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμούς** (Κ.Δ.Π 186/2001), ορίζεται ότι «**φοιτητής με**

⁸ Άρθρο 2 του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου του 1999 [Ν.113(Ι)/1999]

⁹ Άρθρο 2 του ίδιου Νόμου

ειδικές ανάγκες» σημαίνει παιδί με ειδικές ανάγκες που φοιτά σε **δημόσιο ή ιδιωτικό** ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα.¹⁰

26. Στο δε **Μέρος VII των εν λόγω Κανονισμών**, περιλαμβάνονται οι ακόλουθες **διατάξεις**:

51. Γενική Υποχρέωση

Κάθε ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα οφείλει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εγγεγραμμένων σ' αυτό φοιτητών με ειδικές ανάγκες αναφορικά με την αγωγή, εκπαίδευση, "ψυχολογική και άλλη στήριξη, **σύμφωνα με τις αποφάσεις της Επαρχιακής Επιτροπής.**

57. Προσοντούχο προσωπικό

(1) *Κάθε ιδιωτικό ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα που έχει φοιτητές με ειδικές ανάγκες, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο, ενδείκνυται να παρέχει υπηρεσίες εξειδικευμένου προσωπικού, όπως είναι ο ειδικός δάσκαλος, ο "ψυχολόγος, ο λογοθεραπευτής, ο γιατρός ή ο φυσιοθεραπευτής.*

(2) **Κάθε δημόσιο ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα που έχει φοιτητές με ειδικές ανάγκες, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο, από την Επαρχιακή Επιτροπή, υποχρεούται να παρέχει τις υπηρεσίες του εξειδικευμένου προσωπικού που αναφέρεται στην παράγραφο (1) του παρόντος Κανονισμού...**

---

¹⁰ Κανονισμός 2 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

Δ. Περί Μηχανισμού Έγκαιρης Εντόπισης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμοί του 2001 (ΚΔΠ 185/2001)

27.Βάσει των πιο πάνω Κανονισμών, κάθε έτος με την έναρξη της σχολικής χρονιάς ο Υπουργός αποστέλλει εγκύκλιο σε υπηρεσίες και φορείς, **περιλαμβανομένων των ιδιωτικών σχολείων και νηπιαγωγείων**, με την οποία επισημαίνει **(α)** την υποχρέωση να ενεργούν βάσει του άρθρου 7 του περί Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Νόμου και **(β)** να ενημερώνουν την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης για κάθε περίπτωση παιδιού που περιέρχεται στην αντίληψη τους που πιθανόν να έχει ειδικές ανάγκες.

28.Η **δε Επαρχιακή Επιτροπή έχει καθήκον** «...επαρκούς αξιολόγησης των αναγκών κάθε παιδιού που κρίνει ότι πιθανόν να έχει ειδικές ανάγκες, το οποίο εντοπίζει η ίδια ή για το οποίο πληροφορείται, οπουδήποτε και αν αυτό φοιτά ή βρίσκεται...». ¹¹ Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης, «...η Επαρχιακή Επιτροπή κοινοποιεί στο γονέα αιτιολογημένη απόφασή της κατά πόσο ενδείκνυται η παροχή προς το παιδί ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης». ¹²

---

¹¹ Εδάφιο (1) του άρθρου 8 του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου

¹² Εδάφιο (1) του άρθρου 12 του Νόμου

E. Περί Ιδιωτικών Σχολείων Νόμος [N. 147(I)/2019]

29. Το Νοέμβριο του 2019, τέθηκε σε ισχύ ο **περί Ιδιωτικών Σχολείων Νόμος [N. 147(I)/2019]**, βάσει του οποίου, για την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών σχολείων δημοτικής, μέσης γενικής, μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, **περιλαμβανομένων των νηπιαγωγείων**,¹³ θα πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένες διατυπώσεις, όροι και προϋποθέσεις και να έχουν εξασφαλιστεί τα αναγκαία πιστοποιητικά που προβλέπονται στο Νόμο.¹⁴

30. Εντούτοις, ο Νόμος δεν τυγχάνει εφαρμογής στις περιπτώσεις υφιστάμενων ιδιωτικών σχολείων που έχουν εξασφαλίσει πιστοποιητικό ίδρυσης και λειτουργίας πριν την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Νόμου αυτού. Στις περιπτώσεις αυτές, δημιουργείται ένα μεταβατικό στάδιο ,σύμφωνα με το οποίο οι διατάξεις του Νόμου θα αρχίσουν να εφαρμόζονται 24 μήνες μετά τη δημοσίευση του Νόμου, ήτοι τον Νοέμβριο του 2021,¹⁵ οπότε και θα πρέπει να υποβληθεί αίτηση από τα υφιστάμενα ιδιωτικά σχολεία για έκδοση πιστοποιητικού λειτουργίας δυνάμει του Νόμου.¹⁶

31. Σύμφωνα με το εν λόγω Νόμο,

- *«στην περίπτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες, το σχολείο θα εφοδιάζεται με τον ανάλογο εξοπλισμό ο οποίος να καλύπτει τις ανάγκες του παιδιού, σύμφωνα με την αξιολόγηση των Επαρχιακών Επιτροπών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υπουργείου».*¹⁷

¹³ Άρθρο 2 του Ν. 147(I)/2019

¹⁴ Άρθρο 3 του Ν. 147(I)/2019

¹⁵ Άρθρο 43 του Ν. 147(I)/2019

¹⁶ Εδάφιο (2) του άρθρου 8 του Ν. 147(I)/2019

¹⁷ Εδάφιο (2) του άρθρου 13 του Νόμου

- «Κάθε ιδιωτικό σχολείο, ανεξαρτήτως τύπου, οφείλει...να έχει εγκεκριμένους κανονισμούς λειτουργίας, οι οποίοι να συνάδουν ως προς τη δομή, το περιεχόμενο και τη γενικότερη φιλοσοφία με τους αντίστοιχους κανονισμούς των δημοσίων σχολείων...ένα (1) χρόνο μετά τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας του ιδιωτικού σχολείου κάθε σχολείο θα ετοιμάζει...εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου...». ¹⁸
- Οι **εσωτερικοί Κανονισμοί** «...υποβάλλονται στην αρμόδια αρχή για έγκριση κατά τη διαδικασία υποβολής αίτησης λειτουργίας του ιδιωτικού σχολείου...» ¹⁹ και **ρυθμίζουν, ανάμεσα σε άλλα**, «...την ενημέρωση των γονέων για την εξυπηρέτηση αναγκών ατόμων με ειδικές ανάγκες σύμφωνα με τους κανονισμούς λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων: παροχή ειδικής εκπαίδευσης, **παροχή σχολικών συνοδών**, παραχώρηση διευκολύνσεων, δημιουργία υποδομής ή/και αγορά εξειδικευμένου εξοπλισμού και όσα άλλα απαιτούνται για την εξυπηρέτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες...». ²⁰
- Για θέματα που αφορούν «την παροχή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, για τα οποία δεν υπάρχει διάταξη στον παρόντα Νόμο, εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου και των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών». ²¹
- Στον οδηγό σπουδών που εκδίδεται κάθε σχολικό έτος, πριν από τις εγγραφές μαθητών, πρέπει να αναφέρονται, μεταξύ άλλων, «αναλυτική επεξήγηση των παροχών που το σχολείο θα εξασφαλίζει

---

¹⁸ Εδάφιο (1) του άρθρου 14 του Νόμου

¹⁹ Εδάφιο (2) του άρθρου 14 του Νόμου

²⁰ **Παράγραφος (δ) του εδαφίου (1) του άρθρου 14 του Νόμου**

²¹ Εδάφιο (5) του άρθρου 14 του Νόμου

σε σχέση με την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση και ιδιαίτερα με τους όρους εισδοχής των παιδιών σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμου και τους περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμούς και οποιεσδήποτε τυχόν άλλες πληροφορίες ορίζονται από τον Υπουργό με γνωστοποίηση που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας».²²

Στ. Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος

32. Με βάση τον **περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο, η λιγότερο ευνοϊκή ή μειονεκτική μεταχείριση ενός ατόμου, ένεκα της αναπηρίας του, συνιστά δυσμενή διάκριση εις βάρος του λόγω αναπηρίας.**²³ Τυχόν παράλειψη διενέργειας αλλαγών σε υπηρεσίες ή διευκολύνσεις, όπως η χρήση ειδικών μέσων, οργάνων ή ατόμων επικοινωνίας και ενημέρωσης για ορισμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες, καθώς και η χρήση εξειδικευμένων μέσων, οργάνων και διευκολύνσεων σε ειδικούς χώρους παροχής υπηρεσιών, **όπως τα σχολεία**, με επακόλουθο να καθίσταται αδύνατη ή αδικαιολόγητα δύσκολη, για ένα άτομο με αναπηρία, τη χρήση αυτών των υπηρεσιών ή διευκολύνσεων, συνεπάγεται άνιση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρίες.²⁴

33. Για την εφαρμογή των πιο πάνω θα πρέπει, σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, να **λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα που θα διασφαλίζουν ότι**

---

²² Άρθρο 15 του Νόμου

²³ Άρθρο 2 του περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμου [Ν. 127(Ι)2000]

²⁴ Άρθρο 6 του Ν. 127(Ι)2000

παρέχεται εύλογη προσαρμογή στα άτομα με αναπηρία, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων.²⁵

34.Ο περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμος, παρέχει τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε πρόσωπο έχει την άποψη ότι έχει, στη βάση των πιο πάνω νομοθετικών προνοιών, υποστεί διακριτική μεταχείριση λόγω της αναπηρίας του, **να υποβάλλει σχετικό παράπονο στον Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος το εξετάζει στη βάση των αρμοδιοτήτων του που απορρέουν από τον περί Καταπολέμησης των Φυλετικών και Ορισμένων άλλων Διακρίσεων (Επίτροπος) Νόμο [Ν. 42(Ι)/2004].²⁶**

35.**Απαγορευμένη διάκριση, με βάση τον Ν. 42(Ι)/2004, αποτελεί:**
«κάθε μεταχείριση ή συμπεριφορά, διάταξη, όρος, κριτήριο, ή πρακτική, που στα πλαίσια δραστηριοτήτων στο δημόσιο ή και στον ιδιωτικό τομέα δραστηριοτήτων διέπεται ειδικά, απαγορεύεται ή δεν επιτρέπεται, από οποιοδήποτε εκάστοτε σε ισχύ νόμο ή κανονισμούς επί τω ότι συνιστά σύμφωνα με τις διατάξεις τους άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, κοινότητας, γλώσσας, χρώματος, ειδικών αναγκών, ηλικίας, και γενετήσιου προσανατολισμού» και μπορεί να αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευσή και την παροχή υπηρεσιών.²⁷

---

²⁵ Άρθρο 9 του Ν. 127(Ι)2000

²⁶ Άρθρο 9Γ του Ν. 127(Ι)2000

²⁷ Άρθρο 6 του Ν. 42(Ι)/2004

IV. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

36. Καθίσταται αναντίλεκτο από όλα όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω ότι **το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες για εύλογες προσαρμογές στην εκπαίδευση**, το οποίο πηγάζει τόσο από **περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο**, όσο και από την **Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**, αλλά και από τον **περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο**, **επεκτείνεται σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από νηπιακή ηλικία μέχρι την ανώτατη και δια βίου εκπαίδευση.**

37. Αναντίλεκτο επίσης καθίσταται το γεγονός ότι η παροχή συνοδών αποτελεί ή θα έπρεπε αδιαμφισβήτητα να αποτελεί μέρος των εύλογων προσαρμογών πάνω σε εξατομικευμένη βάση, γι' αυτό και το Κράτος θεσπίζοντας σχετική νομοθεσία (περί **Ιδιωτικών Σχολείων Νόμος [Ν. 147(Ι)/2019]**) προβλέπει πλέον ρητά την υποχρέωση των ιδιωτικών σχολείων για παροχή σχολικών συνοδών, όπου χρειάζεται με βάση την αξιολόγηση των Επαρχιακών Επιτροπών Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υπουργείου», δηλαδή όχι μόνο στα σχολεία του δημοσίου τομέα αλλά **και στα σχολεία του ιδιωτικού τομέα**, χωρίς να επωμίζονται οι γονείς το κόστος της παροχής αυτής.

38.Επειδή δε, **απαραίτητη προϋπόθεση για παροχή συνόδου, είναι η απόφαση της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ή οποία επεκτείνεται και στην ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα,** σύμφωνα με τον οικείο νόμο (περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες), το Κράτος δεν έχει επιλογή πάρα να συμμορφωθεί τόσο με τον εν λόγω νόμο, όσο και με **Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην Εκπαίδευση και τη πραγμάτωση του, με εξατομικευμένες εύλογες προσαρμογές καθώς επίσης και με το Γενικό Σχόλιο με αρ. 4(2016), επί του άρθρου 24 της Σύμβασης, της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σύμφωνα με το οποίο μεταξύ άλλων σημειώνει ότι:**

- **Τα κράτη** θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν πρόσβαση σε δημοσιὰ και ιδιωτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα σε ισότιμη βάση με τους άλλους²⁸...
- Για το λόγο αυτό, **θα πρέπει υιοθετήσουν μέτρα, περιλαμβανομένων και νομοθετικών, για τη ρύθμιση και καθορισμό του τρόπου διασφάλισης της παροχής συμπεριληπτικής εκπαίδευσης ενώ,**
- Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, δεν θα πρέπει να χρεώνουν πρόσθετα διδάκτρα/τέλη για λόγους προσβασιμότητας ή/και ευλογών προσαρμογών.

39.Ως εκ τούτου το κράτος είναι υποχρεωμένο κατά παρόμοιο τρόπο να επεκτείνει την προστασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση με εύλογες

---

²⁸ Παράγραφος 23 του Γενικού Σχολίου με αρ. 4(2016)

προσαρμογές και στα **ανώτερα/ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα - με νομοθετική ρύθμιση** ούτως ώστε η παροχή εύλογων προσαρμογών από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, να **περιλαμβάνει πλέον ρητά και την παροχή συνοδών κατά τρόπο υποχρεωτικό**, όταν τούτο κριθεί απαραίτητο από την Επαρχιακή Επιτροπή.

40.Νοείται ότι το κόστος δεν πρέπει να το αναλαμβάνουν τα άτομα με αναπηρία ή οι γονείς τους σύμφωνα με το Γενικό Σχόλιο της Επιτροπής **του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ως ανωτέρω, αλλά** όπως και ισχύει στη πρόβλεψη για τα ιδιωτικά σχολεία, με βάση τον **περί Ιδιωτικών Σχολείων Νόμος [Ν. 147(Ι)/2019], η παροχή εύλογων προσαρμογών περιλαμβανομένης και της παροχής συνοδών θα περιλαμβάνεται στους όρους λειτουργίας τους.**

→ **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, αξιολόγηση και αποφάσεις της**

41.Σημειώνεται δε περαιτέρω, πως ενόψει του γεγονότος ότι η αξιολόγηση και η απόφαση για παροχή στήριξης, συμπεριλαμβανομένων και των συνοδών, ανήκει στην Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, θα πρέπει να τεθεί ενώπιόν της η συζήτηση εκ νέου, για τον τρόπο εφαρμογής της νομοθεσίας και της λειτουργίας τους, την σύνθεση τους, η έκταση της αιτιολογίας που δίδουν για τις αποφάσεις τους, καθώς επίσης και την συγκεκριμένη στήριξη που θα δίνεται στο κάθε παιδί που κρίνεται ότι την χρειάζεται.

42.Και αυτό γιατί σύμφωνα με τις θέσεις των οργανωμένων γονέων παιδιών με αναπηρία, η απόφαση της Επιτροπής που τους δίνεται είναι γενική χωρίς

την παροχή λεπτομερειών ως προς την στήριξη του παιδιού τους, ενώ πρόσβαση στο φάκελο του δεν δύναται να έχουν πάρα μόνο μετά από προσφυγή στο Δικαστήριο.

43. Είναι η θέση τους ότι δεν υπάρχει εξατομικευμένο πρόγραμμα για κάθε παιδί που φοιτά στην ειδική μονάδα, με βάση τις ανάγκες του, ενώ σύμφωνα με τις θέσεις τους, απουσιάζει καθοδήγηση του σχολείου για το τρόπο αντιμετώπισης των αναγκών του.

→ **Συνοδοί**

44. Κατά παρόμοιο τρόπο θα πρέπει να επανεξεταστεί πέρα από την παροχή και την βοήθεια και το ζήτημα των **προσόντων των συνοδών, μέσα στο πλαίσιο των εύλογων προσαρμογών** ούτως ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ανάγκες του κάθε παιδιού με αναπηρία, γιατί όπως ανέφερε και η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στο Γενικό Σχόλιο με αρ. 4(2016), επί του άρθρου 24 της Σύμβασης ακόμη και μαθητές με την ίδια αναπηρία μπορεί να χρειάζονται να λάβουν διαφορετικές διευκολύνσεις.

→ **Εισηγήσεις**

45. Ενόψει όλων όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω **εισηγούμαι όπως το Υπουργείο, σε συνεννόηση με τους σχετικούς Συνδέσμους Ιδιωτικών Σχολείων και Ιδιωτικών Σχολών Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την ΚΥΣΟΑ, καθώς και με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες και των εκπροσώπων γονέων**

παιδιών με αναπηρίες, προβεί στις αναγκαίες ενέργειες και ρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν την παροχή εύλογων προσαρμογών στα άτομα με αναπηρία που φοιτούν σε ιδιωτικούς φορείς, στην προκειμένη περίπτωση με την παροχή συνοδών, για την άρση κάθε πιθανής διάκρισης που δύναται να προκληθεί στον τομέα της εκπαίδευσης, όταν αυτή αφορά ιδιωτικά ιδρύματα, τόσο τριτοβάθμιας, όσο και πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την θέσπιση σχετικού νόμου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στο ιδιωτικό τομέα, κατά τρόπο παρόμοιο που θεσμοθετήθηκε για τα ιδιωτικά σχολεία.

46. Περαιτέρω θα πρέπει να συζητηθούν όλα τα ζητήματα που απασχολούν τους γονείς παιδιών με αναπηρία, ως προς το τρόπο αξιολόγησης και λήψης αποφάσεων από την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, καθώς επίσης και τα απαραίτητα προσόντα των συνοδών σε σχέση με τις εξατομικευμένες ανάγκες τους.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

**Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,**

**Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας και
Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των
Ατόμων με Αναπηρίες,**

Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων